

Nr 103.

Av herr **Svensson, Nils**, *angående omläggning av kronoparkerna till länsallmänningar under länsstyrelsernas administration m. m.*

Kronan förfogar i nuvarande stund över en skogsmarksareal på c:a 4,100,000 har produktiv skogsmark, 1,500,000 har impedimenter och 121,000 har inäggjord. Förvaltningen av dessa väldiga arealer, som redovisas äga ett värde av 305 miljoner kronor, är centraliserad till Domänstyrelsen i Stockholm, vilken genom sina revirförvaltningar ute i landets olika delar suveränt styr och ställer med denna egendom. Den största delen av skogsmarksarealen är belägen i Norrland och procentuellt störst är kronans skogsmarksinnehav i Norrbotten. Den skogsproduktiva marken fördelar sig på de olika överjägmästdistrikten på sätt som framgår av nedanstående tabell i vilken även inkomsten från de olika distrikten under år 1937 angivas:

Distrikt	Inägor har	Skogsmark har	Inkomst 1937 kr.
Övre Norrbottens	3,419	928,251	4,976,303
Nedre „	2,815	678,176	5,512,151
Skellefteå	2,618	587,875	3,076,578
Umeå	3,375	537,993	5,259,159
Mellersta Norrland	4,187	493,722	5,063,179
Gävle-Dala	3,841	398,754	5,462,023
Bergslags	11,418	149,332	3,799,720
Östra	11,296	127,612	3,784,027
Västra	5,438	92,625	3,135,590
Södra	6,038	87,863	2,963,438
Summa	54,445	4,082,203	43,032,168

Ett studium av tabellen visar att kronans skogsinnehav inom de nordligaste länen är av den storleksordning, att förvaltningen av detsamma blir en fråga som på ett mycket kännbart sätt påverkar dessa läns sociala och ekonomiska liv, under det att den för Bergslags-, Östra-, Västra- och Södra distrikten spelar en underordnad roll i förhållande till dessa landsdelars näringsliv i övrigt.

Principiellt ha vi ingenting att invända mot det allmännas äganderätt till de skogsmarker som nu förvaltas av Domänstyrelsen. Men vi fråga oss på de

grunder som vi härnedan skola närmare belysa, huruvida det icke skulle leda till en socialt sett bättre förvaltning av dessa fastigheter, om densamma lades i händer som voro närmare associerade med resp. läns förvaltning än vad som nu är fallet. Vi ha mer än en gång under de senaste femton åren, då viktiga sociala och ekonomiska intressen stått på spel, kunnat konstatera att Domänstyrelsen vid sin handläggning av dylika spörsmål haft föga till övers för de sociala synpunkterna utan jämt och ständigt låtit det som den kallat "affärsmässiga synpunkter" och "riksdagens direktiv" vara fullständigt vägledande för sina handlingar. I och för sig är denna Domänstyrelsens inställning förklarlig, men sett ut statens synpunkt kan det ju ändock vara tvivelaktigt, om en dylik extrem affärsmässighet är till någon fördel, ty det kan ju hända att socialdepartementet dyrt får betala det som brister i social omtanke inom de affärsdrivande verken. Och säkert är, att den nuvarande ordningen för statskogarnas förvaltning icke är till gagn för utvecklingen inom dessa nordliga län, där den är av den storleksordning att den betyder något nämnvärt för folkförsörjningen. Om vi i en tabell sammanföra det ekonomiska resultatet under den senaste tioårsperioden för kronoskogarna inom Norr- och Västerbottens län, erhålla vi följande bild av läget:

Norrbottnens län.

Ar	Inkomster kr.	Utgifter kr.	Behållning kr.	Underskott kr.
1928	9,428,712	4,355,592	5,073,120	—
1929	9,004,022	4,419,406	4,584,616	—
1930	7,568,040	4,812,155	2,755,885	—
1931	4,643,625	5,231,667	—	588,042
1932	4,778,356	4,825,727	—	47,371
1933	6,971,206	5,058,650	1,912,556	—
1934	7,983,485	5,970,555	2,012,930	—
1935	7,251,077	6,595,572	655,505	—
1936	10,087,920	7,610,680	2,477,240	—
1937	13,765,090	10,480,593	3,284,497	—
Summa	81,481,533	59,360,597	22,756,349	635,413

Avgår underskott 635,413

Summa behållning 22,120,936

Västerbottens län.

År	Inkomster kr.	Utgifter kr.	Behållning kr.
1928	6,759,892	3,232,102	3,527,790
1929	8,017,952	3,665,338	4,352,614
1930	7,243,385	4,293,768	2,949,617
1931	5,884,124	4,479,951	1,404,173
1932	6,123,000	4,012,373	2,110,627
1933	6,660,384	3,994,136	2,666,248
1934	7,667,053	3,832,480	3,834,573
1935	6,281,380	3,914,698	2,366,682
1936	8,795,606	4,496,422	4,299,184
1937	9,807,467	5,262,725	4,544,742
Summa	73,240,243	41,183,993	32,056,250

Man frapperas av den ringa behållningen som uppkommit på verksamheten inom Norrbottens län. Det årliga genomsnittet av behållningen uppgår, som synes, endast till 2,212,000 kronor. Skogsmarksarealen uppgår till 2,014,609 hektar produktiv mark och behållningen blir således icke mer än kr. 1:07 per hektar. I Västerbotten stiger behållningen till 3,190,000 kronor i genomsnitt per år, vilket blir bra jämt kr. 3:— per hektar skogsmark. Kronans skogsmarksareal är där endast hälften av Norrbottens, eller 1,011,201 hektar. Skillnaden förklaras av det förhållandet att klimatet är kargare inom Norrbottens län och skogskapitalet per hektar väsentligt lägre än i Västerbotten och de sydligare landskapen. Men hur mager avkastningen än är, så blir det dock i genomsnitt 2 miljoner kronor om året som från Norrbotten inlevereras till statskassan eller fonderas inom Domänverket.

För något år sedan gjordes en specialundersökning rörande hälsoförhållandena inom Norr- och Västerbottens skogsbygder och det konstaterades då, att befolkningen led av undernäring. Mot bakgrunden av detta beklagansvärda faktum kan man ju fråga sig, om det icke vore bättre att låta det kapital som inflyter från kronans skogar bli kvar i bygden till befruktande av dess näringsliv, än att inleverera detsamma till statskassan. Det är nog bra att vara "affärs-mässig" i vanliga fall, men om man genom en på social vidsyn blottad affärs-mässighet svältföder vissa bygder så att dessas befolkning måste framleva sin tillvaro i närheten av eller under svältgränsen, så är det inte alls bra vare sig man ser saken ur social eller ekonomisk synpunkt på lång sikt. Med den känedom vi äga om Domänstyrelsen, som helt naturligt måste arbeta enligt de direk-

tiv riksdag och regering uppdragit för dess verksamhet, tveka vi icke att göra det påståendet, att folkförsörjningen skulle vinna på en decentralisation, som lade förvaltningen av kronoskogarna i händerna på resp. länsstyrelser, direkt eller indirekt genom för ändamålet bildade förvaltningsorgan. Det vore rimligare att avkastningen från dessa skogar stannade kvar inom dessa län och utnyttjades till en utveckling av näringslivet därstädes, synes det oss, även om man ser saken enbart ur ekonomisk synpunkt, men det blir så i ännu högre grad, om man i framtiden låter skogen bli ett av de medel med vilket resp. länsstyrelser kunna bekämpa en arbetslöshet som under andra förhållanden hotar att bliva av kronisk karaktär.

Vad särskilt Norrbotten beträffar föreligger det en fara för att länets befolkning skall råka in i en rentav katastrofal situation, om icke länets skogstillgångar reserveras för den industri som finnes inom länet. Och här skulle utan tvivel länsstyrelsens inflytande vara välbefogat, då man ju måste förutsätta att den icke blott skulle göra sitt bästa för att tillgodose de näringspolitiska synpunkterna utan också genom en dylik anordning erhålla möjlighet att under tider av depression bereda arbetstillfällen i rikligare mängd än som hittills varit fallet. När man ser vilken välsignelse sockenallmänningar på endast några tiotusental hektar äro för resp. socknar, så får man ett visst begrepp om vilket oerhört välgörande inflytande kronoskogarnas förvandling till länsallmänningar skulle utgöra.

Tanken kan vid ett första påseende förefalla revolutionerande, men ser man saken mot bakgrunden av det större ansvar för folkförsörjningen som följt med den demokratiska utvecklingen, så förefaller det ganska naturligt att här vidtaga en decentralisation, då man därmed utan tvivel skulle underlätta länsstyrelsernas och deras underordnade organs strävanden att förbättra folkförsörjningen och bekämpandet av arbetslösheten. När allt kommer till allt är det icke några större förluster statskassan gör genom en dylik anordning. 1937 var ett rekordår ifråga om inkomster från kronoskogarna, men hela nettot som inleverades till statsverket rörde sig om ett belopp på 16 miljoner kronor. I genomsnitt håller vinsten eller behållningen på Domänverkets verksamhet sig vid hälften eller t. o. m. under hälften av det belopp som inflöt på 1937 års verksamhet. 1931 var den t. ex. nere vid ett så lågt belopp som 2,392,300 kronor. Skulle förvaltningen läggas i händerna på länsstyrelserna, så finge man väl liksom beträffande sockenallmänningarna praktisera en uppläggnings av fonder med vars hjälp det sedan bleve möjligt att låta skogsvårdsarbetena svälla ut under dåliga tider och att i övrigt stödja den utveckling av näringslivet som är önskvärd.

Norrbottensbefolkningens framtid hotad.

Inget annat län har undergått en så rekordartad utveckling som Norrbotten gjort under de senaste hundra åren. År 1800 hade länet en befolkning på c:a 30,000 personer, nu vid årsskiftet uppgick befolkningen till 212,000 personer. Befolkningen har alltså sjudubblats under loppet av 140 år. Anledningen till denna starka befolkningstillväxt är att söka däri, att skogarna under 1800-talet blevo föremål för en exploatering efter industriella metoder och att mot slutet av 1800-talet även gruvorna i Lappland blevo föremål för exploatering. Under tiden efter världskriget har emellertid arbetstillgången i regel varit för knapp i förhållande till antalet arbetsökande och anledningen till detta är att söka i det förhållandet att såväl sågverk som gruvor rationaliserats så att de nu knappast behöva mer än hälften av den arbetskraft som förr till varje produktionsenhet. Nedanstående tabell över antalet arbetslösa talar ett tydligt språk:

År	Antal arbetslösa	År	Antal arbetslösa
1922	6,380	1931	4,234
1923	1,383	1932	10,656
1924	486	1933	11,800
1925	2,443	1934	5,986
1926	3,011	1935	3,550
1927	3,335	1936	2,773
1928	2,815	1937	1,714
1929	1,571	¹ 1938	2,088
1930	1,796	² 1939	5,000

Höstarna och vintrarna äro mycket besvärliga ur arbetslöshetssynpunkt och när det såsom i år händer, att blidväder hindrar skogsarbetet ända till nyåret, blir skogsbygdens befolkning totalt utarmad under tiden från det jordbruksarbetet och annat sommararbete upphör och skogsarbetet börjar. Men vid sidan om denna för vart år återkommande längre eller kortare arbetslöshet hotas befolkningen av en arbetslöshet på längre sikt, som omfattar såväl skogs- som industriarbetarbefolkning. Vi rekommendera riksdagens ledamöter att begrunda innehållet i omstående tabell över det i Norrbottens flottleder nedflottade virket, dess kubikmassa och destinationsort samt huru avverkningarna under de senaste åren förhålla sig till det skogskapital som finnes inom länet:

¹ November.

² Januari approximativt.

År	Förädlad i hemorten		Förädlad söderut		Summa	
	st.	kbk	st.	kbk	st.	kbk
1924	5,530,014	24,601,283	5,428,060	26,626,458	10,958,074	51,227,741
1925	3,472,203	14,772,008	6,542,316	27,306,743	10,014,519	42,078,751
1926	4,194,193	19,438,485	7,125,177	33,376,022	11,919,370	52,814,507
1927	5,368,983	24,422,253	7,747,149	33,308,926	13,116,132	57,731,179
1928	6,318,627	32,795,005	7,576,709	32,797,477	13,895,336	65,592,482
1929	7,581,500	36,206,203	7,778,129	31,913,543	15,359,629	68,119,746
1930	10,231,831	43,435,927	8,194,635	33,128,081	18,426,466	76,564,008
1931	6,849,426	32,027,995	6,925,714	27,583,153	13,775,140	59,611,148
1932	6,740,225	27,660,670	4,490,603	17,816,143	11,230,828	45,476,813
1933	4,781,373	30,555,739	3,298,179	15,448,205	8,079,552	46,003,944
1934	7,172,504	36,858,186	8,432,224	34,824,857	15,604,728	71,683,043
1935	7,907,780	38,926,774	7,596,252	27,770,160	15,504,032	66,696,934
1936	5,346,111	28,778,504	7,290,740	25,747,925	12,636,851	54,526,429
1937	8,214,557	40,780,072	14,613,137	50,453,924	22,827,694	91,233,996
1938	9,461,978	45,911,699	13,033,047	41,453,363	22,495,025	87,365,062
S a	99,171,305	477,170,803	116,072,071	459,554,890	215,843,376	936,725,783

Den produktiva skogsmarksarealen i Norrbotten uppgår till sammanlagt 3,831,725 hektar och tillväxten torde i genomsnitt icke uppgå till mer än 1 kbm. per hektar. Det totala barrskogsförrådet kan uppskattas till 135 milj. kbm. Med en avverkning av 90 milj. flottningskubikfot per år, vilket omräknat betyder ca 4,5 milj. kbm. virke på rot, kan — när därtill lägges avverkningen för husbehov och det virke som icke nedflottas på älvarna — man lätt räkna ut, att Norrbotten inom en snar framtid kommer att vara berövat allt gagnvirke. Vill man icke se hela eller i vart fall större delen av länets träförädlingsindustri spolierad på grund av råvarubrist inom en snar framtid, så måste statsmakterna ingripa till förhindrande av den överavverkning för transport söderut som nu sker. Och detta ingripande måste ske snart såvida icke folkförsörjningen allvarligt skall skadas, ty redan ett uppskov på några år är tillräckligt för att sätta en del av de nu befintliga industrianläggningarna i fara.

För Västerbottens vidkommande föreligger samma problem ehuru möjligen i något mildare form. De framställningar som gjorts under senare tid från Västerbotten i syfte att få en utredning till stånd rörande näringslivets utveckling och folkförsörjningens tryggande äro uttryck för samma farhågor som dem vi här anfört, och vi förmoda att man där också kommer in på ungefärligen samma tankegångar som vi här givit uttryck åt, när det gäller bevarandet av den industri som finnes inom detta län.

Det föreligger emellertid en väsentlig skillnad mellan Norrbotten och de övriga Norrlandslänen i ett avseende, nämligen jordbrukets. Norrbotten har trots riklig tillgång på odlingsbar jord icke mer än 0,3 hektar odlad jord per

invånare jämfört med Västerbottens 0,5 hektar. Bemärker man samtidigt att industrin är obetydlig jämfört med Västernorrlands och Gävleborgs läns industrier av olika slag, så är det påtagligt att Norrbotten ligger efter i utvecklingen av jordbruk och förädlingsindustrier som ta sikte på att tillfredsställa befolkningens egna behov av olika slag. Men just i den omständigheten att jordbruket utan fara för överproduktion kan väsentligt utvidga den odlade arealen ligger ett löfte för framtiden, ty dels ger själva odlingsarbetet möjlighet till arbete åt de arbetslösa, dels ock en utveckling av trädgårdsodlingen bättre bärkraft åt jordbruket självt. Det är ju faktiskt löjeväckande då man ser att endast 56 hektar jord tas i anspråk för köksväxtodling inom hela länet. Länet har nu efter alla de århundraden som gått sedan odlingen påbörjades — en tid som ligger minst 600 år tillbaka i tiden — icke mer än 63,315 hektar odlad jord. Denna areal kan fördubblas utan att man därmed överskrider gränserna för den produktion som kan vinna avsättning inom länet, och under sådana förhållanden bör det stå klart att man här har det viktigaste medlet till arbetslöshetens bekämpande. Det skulle emellertid vara kortsynt att ensidigt inrikta sig på jordbrukets utveckling och detta är heller icke vår mening, utan vad vi velat poängtera är just detta, att här finnes en arbetstillgång som på ett naturligt och smidigt sätt kan ersätta den brist på arbetstillfällen som uppstår inom en snar framtid, då avverkningarna av skog måste begränsas. En klok fondering av medel till skogsvårdsändamål har också en uppgift att fylla och bör så mycket hållre komma till användning, som den innebär liksom en försäkring mot arbetslöshet i framtiden.

Sett ur statskassans synpunkt äro de 22 miljoner kronor som kronoskogarna i Norrbotten under de senaste tio åren givit i avkastning icke något betydande belopp. Men tänk om vi hade fått investera detta belopp i länets eget näringsliv och därtill fått lägga något tiotal av de miljoner som gruvorna inom länet inbringa. Förvisso skulle det då ha sett annorlunda ut för både jordbruk, hantverk och industrier av olika slag. Nu har bristen på kapital varit det mest utmärkande draget i länets ekonomiska liv, och var man kommer i bygderna möter man ett skriande behov av kapital hos folk som både vilja och kunna bidra till länets utveckling, om de blott få de finansiella möjligheterna därtill.

När vi behandla dessa näringsfrågor glömma vi ingalunda behovet av en järnindustri i Norrbotten, men då en kommitté f. n. har den saken under utredning anse vi det överflödigt att här ingå på detta problem. Det må dock anföras, att en produktion av träkolstackjärn skulle vara välkommen även ur den synpunkten att den skulle bereda ett betydande antal arbetstillfällen samtidigt som gallringsvirket från kustlandets yngre skogar kunde nyttiggöras genom kolning.

Sammanfattning.

Vid en undersökning av läget inom Norr- och Västerbottens skogsbygder finner man, att befolkningen hotas av en omfattande arbetslöshet inom en snar

framtid såvida man icke omedelbart vidtager åtgärder för att utvidga jordbruket inom dessa bygder för att på så sätt skapa en ersättning för de arbetstillfällena som gå förlorade när skogsavverkningarna minskas. Det är vidare påtagligt, åtminstone för Norrbottens vidkommande, att avkastningen från länets samtliga skogar bör förbehållas länets egen förädlingsindustri i den mån den icke åtgår för hushållsändamål. Det kan förefalla drastiskt att påyrka ett exportförbud för råvara till söderut eller i utlandet belägna förädlingsindustrier, men det är dock bättre ur statens synpunkt att vidtaga en dylik åtgärd nu, än att låta utvecklingen glida fram mot en katastrof för näringslivet inom dessa bygder. Ty uppenbart är att länets skogar icke tåla en så våldsam avverkning som den som ägt rum under de senaste åren. Denna har, såsom framgår av uppgifterna i tabellen rörande det i Norrbottensälvarna nedflottade virket, stegrats från c:a 50 miljoner kubikfot under första hälften av 1920-talet till 90 miljoner kubikfot under de senaste två åren. Vi äro inga anhängare av tvångslagstiftning, men inför en utveckling som utgör ett allvarligt hot för folkförsörjningen anse vi oss ha plikt och skyldighet att fästa statsmakternas uppmärksamhet på förhållandet. Ty det blir dock till sist staten som får ta hand om det "konkursbo" som ofrånkomligt uppstår när förädlingsindustrin i Norrbotten icke längre har tillräckligt med råvara. På något sätt måste därför Norrbottens träförädlingsindustri erhålla preferens till den råvara som finnes inom länet oberoende av om den kommer från allmänna eller enskilda skogar. Och samtidigt lär det nog ändå bli nödvändigt att hålla produktionen inom en nivå som icke överstiger den som förekommit under de senaste åren i vad det gäller produktionen av sågade trävaror. Produktionen av pappersmassa kan möjligen i någon mån ökas, särskilt gäller detta utnyttjandet av granmassaveden, men försiktighet är utan tvivel av nöden såvida det icke gäller nya produktionsformer, som basera sig på användning av mindervärdigt virke vilket hittills icke kunnat vinna avsättning. När vi hävda Norrbottensindustrins förhandsrätt till de råvaror som finnas inom länet, så mena vi icke att detta skall ske på skogsägarnas bekostnad utan vad vi vilja är, att industrin skall för sin råvara betala det som den objektivt sett är värd med hänsyn till marknadsläget vid varje tidpunkt. Konstaterandet av vad som är *skäligt pris* är när allt kommer till allt icke en så märkvärdig vetenskap att den icke kan lösas om blott den goda viljan finnes. En blick på tabellen över det söderut bogserade virket visar, att inköpen dit minskas till en obetydlighet under lågkonjunkturår; dessutom torde det icke vara obekant att de stora trävarubolagen förstå sig på konsten att uppdelat marknaden sins emellan, så att obekvämt konkurrens undvikas. Beaktande förtjänar i detta sammanhang också den omständigheten att finska råvarukonsumenter uppträda som köpare på svenska sidan av Torne älv. För svenska köpare är det numera omöjligt att inköpa någon råvara på finska sidan.

Vid bedömandet av detta spörsmål bör man heller icke förbise det starka moraliska underlag för vår framställning som ligger däri, att staten på olika

sätt i gångna tider uppmuntrat till bosättning inom Norrbottens län. Under gruv- och bruksdriften på 1600- och 1700-talen införskrevs mycket folk till länet och uppmuntrades till bosättning i dess skogsbygder, som eljest icke skulle ha befolkats så snart. Råneå kommun är t. ex. en av de mest arbetslöshetstyngda i landet och det kan med skäl påstås att den nuvarande situationen är ett arv från prof. Melderereutz och S. G. Hermelin vilka under 1700-talets senare hälft och början av 1800-talet anlade ett par hundra nybyggen inom socknens skogrika ådalar för att tillförsäkra sig arbetskraft till bruken och till transportererna av malm från Gällivare till kusten. Sågverksindustrin utvecklades sedermera under 1800-talet på grundval av statliga koncessioner på skog, och mot bakgrunden därav förefaller det oss ganska naturligt att man nu vidtar åtgärder för att bevara det försörjningsunderlag som finnes inom länet åt länets egen befolkning.

Vad angår frågan om kronoparkens förvandlande till länsallmänningar, så äro vi fast övertygade om att staten i längden skulle tjäna på en dylik decentralisation av förvaltningen även om den överlät dem på resp. län utan något vederlag. Administrationskostnaderna för kronoskogarna redovisas 1927 till 6,210,994 kronor, vilket per hektar räknat blir bra jämt kr. 1:50. Avverkningsbeloppet uppgick till 5,084,330 kbm. Och om man då beräknar att 1 miljon använts för administrationen av de 54,445 hektaren inägor, så blir det något över 1 kr. i administrationskostnad per avverkad kbm. Sannolikt skulle åtskilligt stå att vinna vid övergång till en lättare förvaltningsapparat än den nuvarande. Men oberoende därav, så ligger det så stora fördelar i att lägga förvaltningen av dessa skogar under länsstyrelserna så att det väl låter försvara sig. Det är ändock länsstyrelserna och de kommunala förvaltningsorganen, som ha att brottas med arbetslöshetens svåra problem. Och genom en dylik omläggning av kronoskogarnas förvaltning skulle de erhålla ett verksamt medel i kampen mot arbetslösheten och i strävandena att stabilisera folkförsörjningen inom resp. län.

Med stöd av det ovan anförda hemställes,

dels att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om en utredning rörande möjligheterna att förstärka länens folkförsörjning genom en omläggning av kronoparkerna till länsallmänningar, som direkt eller indirekt ställas under länsstyrelsernas administration;

dels ock att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsam utredning rörande möjligheterna att förbehålla avkastningen från Norrbottens läns skogar åt detta läns egen industri.

Stockholm den 21 januari 1939.

Nils Svensson.